

Рецензия на дисертационния труд на Георги Петров Христов на „Аспекти на икономическо насилие: Нарковойната в Мексико и фактори, въздействащи върху избухването и динамиката ѝ“

От доцент, д-р Красен Станчев

Дисертационният труд на Георги Христов съответства на традиционните за България критерии за добра теза и авторът заслужава да бъде удостоен със научното звание „доктор“.

В този труд добросъвестно са изложени:

- Историята на войната срещу производството и разпространението на наркотици в Мексико;
- Всички основни обзори на насилието, предизвикано от този криминализиран дял от икономиката на страната;
- Историята и особеностите на действията на нарко-картелите в областта на изпълнението на договорите по повод производството и маркетинга на наркотици;
- Включително особеностите на действие на отделните „фамилии“, разделянето на територии на влияние и пазарни сегменти;
- Природните особености на страната, които дават известни конкурентни предимства на този отрасъл в сравнение с природните особености на други страни;
- Значението на международното търсене и ценови арбитраж (макар и без анализ на микроикономическите параметри, които създават стимули за разгръщането и поддържането на този тип производство и търговия);
- Изворите, оценяващи печалбите от използването на тези пазарни обстоятелства;
- Известните местни социално-икономически, културни и понякога дори етно-религиозни особености на различните части на страната, които биват използвани от нарко-картелите за осигуряване на работна сила, политическа и полицейска закрила, както и други средови особености за разгръщане на дейността им
- Резултатите от най-важните изследванията на отрицателното влияние на мексиканската нарко-икономика върху политическата система на страната, стандартите и традициите на държавно управление, обществения ред и сигурността на живота на отделните граждани.

Подходът на автора при анализа на свързаното с производството на и търговията с наркотици се опира на определенията на организирана престъпност, възприети от органите на ООН и затова също съответстват на традицията при подобен род анализи.

При обсъждането на предпоследния вариант на труда, аз съветвах автора да излезе отвън рамките на тези общоприети определения и да се опита да проследи икономическата логика на:

- вътрешното и външното търсене наркотици;
- влиянието на криминализирането на тази дейност (в крайна сметка от легитимните държавни и междудържавни органи и споразумения) върху печалбите и страничните (включително политически и социални) последици от нея;
- конкурентната клептокрация и социално-историческата на насилието, така както то е разгледано в школата на институционалната икономика и в частност в трудовете на Нобеловия лауреат по икономика Дъглас Норт и неговата школа.

Проблемът с общоприетите, например от ООН, определения „организирана престъпност“ и други важни за темата на дисертационния труд понятия, е в това, че те се основават на приемливите към даден момент политически схващания на възможните общи знаменатели на дейността по ограничаване и превенция на производството и търговията с наркотици, на техните последици в разпространението на насилието в рамките на дадена юрисдикция или в международен мащаб.

Невидима част на тези общи знаменатели са често неизказаните предчувствията на съответните национални водачи и власти за собствена роля в борбата с наркотиците и собствени политически ползи от тази борба. Често, тези предчувствия – и опитът на Мексико и в частност периодите на управление на президентите Фокс и Кардерон – водят до неадекватни оценки на причините за разпространение на наркоикономиката и слабо-ефективни методи на „войната“ с нейните последици.

Георги Христов е предпочел, за мое съжаление, да не впуска в такива „подробности“. И това, разбира се, е негово право.

Той подчертава, при определянето на хипотезите и подхода на своя анализ, че дисертационният труд се занимава предимно с ендегенните фактори на мексиканската икономика на наркотиците и политиката за нейното ограничаване.

Очевидната полза от това решение е, че дисертацията събира богат материал и представя рядка, дори в сравнителен план, панорама на мексиканските нарко-картелите и техните особености.

Очевидният недостатък е, например, безкритичното възприемане на определението на „престъпност, свързана с наркотиците“, което се прилага в мексиканския правен свят и на което се основават действията на полицията и армията. В коментарите на автора по този повод се посочва, че основаните на това определение политически мерки разширяват „правата“ на действие на органите на реда и че подобни разширения се срещат в политиката и на други страни (Хондурас и Салвадор). В най-общия случай то позволява употреба на сила по подозрение. Икономическата последица от това е, че картелите следва да си купят подходящо подозрение (или липсата на подозрение) и от властите следствието и прокуратурата, и от армията и полицията.

По чисто микроикономически причини това „купуване“ има две съществени намина на осъществяване – подкуп и заплаха от насилие (и прилагане на насилие, убийства) при липса на доставка на услугата „липса на подозрение“ (защита от преследване). Ефектите от това са няколко:

- възниква пазар на този тип услуги, но те също са забранени, затова резултатите от сделките са несигурни;
- възможните доставчици са много, съответно цената на услугата е относително ниска;
- единственият начин на осигуряване на положителен за нарко-картелите резултат е прилагането на насилие върху другата страна на сделката;
- по неизбежност това насилие е на индивидуална основа, а методите на войната срещу нарко-картелите и на картелите срещу неизпълнимите договори за услугата по необходимост се доближават до методите на партизанска война и се използват политически убийства.

Струва ми се, че Георги Христов пропуска да забележи, че тези резултати произтичат и са пряко следствие на методите на борба с наркоикономиката на Мексико (а и не само на Мексико).

Това обаче не пречи на описанието им. В последната част на дисертационния труд (в „Анализ на взаимодействието в/и между ендогенни и екзогенни фактори“) техният списък е изчерпателен. Тук е посочен и интензитета на ендогенния фактор „политическа среда“, като една от основните причини за „формиране на наркоикономиката в Мексико преди 2000 г.“ и на самото описание на симбиозата между политика и нарко-икономика са посветени около двадесет страници от дисертацията.

Невниманието към икономическата природа на нарко-икономиката и изобщо към икономиката на организираната престъпност води до някои недостатъци на дисертационния труд, а именно:

- общо преувеличение на ролята на нарко-икономиката като дял от икономиката на страната, твърдения за „огромни печалби“ от тази икономика без да е ясно по отношение на какво те са такива (при относително малък дял на нарко-икономиката и печалбите ѝ от БВП, например в сравнение с некриминални отрасли като строителство“ и селско стопанство);
- пропуски при анализите на външното търсене и неговото влияние върху избора именно на този тип борба с нарко-икономиката като разглежданата в дисертацията „нарковойна“;
- неясноти при описанието на политическата и икономическата среда като либерализация на цените, парична политика, либерализация и др. под., както и идеологически оцветени оценки на тези процеси, повторение на шаблонни заклинания спрямо „момчетата от Чикаго“ и т.н., включително странно подчертаване на ролята на глобализацията и финансовите пазари, влиянието на които в областта на нарко-икономиката не се различава по абсолютно нищо от влиянието им върху некриминализираните стопански отрасли и бизнеси.

Въпреки казаното, аз съм на мнение, че дисертацията има следните съществени приноси моменти и практическа насоченост:

1. Тя реконструира важен процес на развитието на мексиканските реалии в областта на борбата с производството и разпространението наркотици;
2. Показва взаимодействието на различните фактори на разгръщането на насилието, произтичащо от избрания метод на борба с тези феномени, което е и основната изпълнена цел на анализа;
3. Прави най-пълния в българската книжнина преглед и анализ на:
 - Определенията на международното право по повод организирана престъпност, престъпления свързани с производството на наркотици и трафик на наркотици;
 - „Начините на работа“ на нарко-картелите;
 - Каналите на взаимодействие с властите, особено политическата система и органите на реда и армията, макар в тази област да е възможно в бъдеще авторът на доразвие своя анализ;
 - Употребата на изключително политически (т.е. насилствени) мерки спрямо нарко-икономиката и незадоволителните резултати от тази употреба;
4. Струва ми се, че дисертацията може да бъде основа на различни по насоченост и предмет на разглеждане учебни програми в областта на политическите науки,

криминалистиката и в частност борбата с организираната престъпност и нарко-
икономиката.

Предвид на казаното, препоръчвам положителна оценка на дисертационния труд на Георги Петров Христов на „Аспекти на икономическо насилие: Нарковойната в Мексико и фактори, въздействащи върху избухването и динамиката ѝ“ и нямам съмнения, че трябва да му бъде присъдена научната степен, към която той аспира.

/Красен Станчев/

София, 4 октомври 2017 г.